

## MİLLETVEKİLİ DAĞILIM SENARYOLARI VE YENİ ANAYASA

Seyfettin Gürsel<sup>1</sup>

### Yönetici Özeti

12 Haziran milletvekili seçimlerinden çıkacak yeni TBMM'nin bileşimi sadece iktidarı değil yeni anayasanın kaderini de belirleyecek. Kamuoyu araştırma şirketlerinin oy dağılım tahminleri Adalet ve Kalkınma Partisi'nin parlamentoda çoğunluğu elde etme ihtimalinin çok yüksek olduğunu gösteriyor. Bu oy dağılım tahminlerine dayanarak yaptığımız milletvekili dağılımı simülasyonları ise iktidar partisinin referandum çoğunluğu olan 330'u aşabilmesinin mümkün olduğunu ancak gerçekleşme ihtimalinin nispeten düşük kaldığını gösteriyor. İktidar partisinin anayasal çoğunluk olan 367'yi aşmasının az da olsa ihtimal dahiline girmesi için ise, Milliyetçi Hareket Partisi'nin baraj altında kalması gerekiyor.

### Üç temel soru

Halkın çoğunluğu 12 Haziran Pazar günü seçilecek yeni TBMM'den yeni bir Anayasa yapmasını bekliyor.<sup>2</sup> Son haftalarda canlanan Anayasa tartışması bu beklentinin gerçekleşmesinin hiç de kolay olmadığını gösterdi. Türkiye'yi "demokratik ve sivil" bir anayasaya kavuşturmanın ideal yolu hiç kuşkusuz iki büyük partinin, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) ile Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) yeni anayasayı uzlaşarak birlikte yapmalarıdır. Ancak bu iki partinin, "kurucu ideoloji", "kimlikler", "dinsel ve vicdani özgürlükler", "rejimin yeniden tasarımı" (parlamentarizm-yarı başkanlık) gibi kritik ama aynı zamanda da yeni anayasa'nın "varlık nedeni" olan konularda anlaşamamaları ihtimal dahilindedir.

AKP parlamento aritmetiği açısından Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ile anlaşarak da bir anayasa yapabilir. Ancak yeni anayasa konusunda MHP'nin söz konusu kritik konularda AKP ile bir uzlaşmaya varma ihtimali hemen hemen yok gibidir. Bu koşullarda AKP'nin 12 Eylül 2010 referandumunda olduğu gibi yeni anayasayı tek başına yaparak halka götürmesinin de ihtimal dahilinde olduğu dikkate alınmalıdır. Ancak bunun için AKP'nin en azından referandum çoğunluğu olan 330'un üzerinde milletvekili çıkarması gerekir. Bu bağlamda AKP'nin anayasal çoğunluk olan 367'nin üzerinde milletvekili sayısına ulaşma ihtimali de tartışılabilir.

Bu siyasal çerçeve göz önüne alındığında üç temel soru gündeme geliyor:

- 1- AKP'nin tek parti iktidarı devam edecek mi?
- 2- AKP referandum çoğunluğunu (330 +) yakalar mı?
- 3- AKP anayasal çoğunluğa (367 +) erişebilir mi?

Bu soruları açıklanan kamu oyu anketlerinin tahmin ettiği oy dağılımlarını milletvekili dağılımına dönüştüren simülasyon modelinin yardımıyla yanıtlamaya çalışalım.<sup>3</sup>

<sup>1</sup> Prof. Dr. Seyfettin Gürsel, Betam, Direktör, seyfettin.gursel@bahcesehir.edu.tr

<sup>2</sup> Metropoll araştırma şirketinin 5-11 Nisan 2011 tarihlerinde gerçekleştirdiği kamuoyu anketine göre seçmenlerin yüzde 70'i yeni bir anayasaya gerek olduğunu ifade etmişlerdir. ("Türkiye'de siyasal durum araştırması", Nisan 2011; <http://www.metropoll.com.tr/>)

<sup>3</sup> Simülasyon modeliyle ilgili ayrıntılı bilgi için "Karma Seçim Sistemi ve Siyasal İstikrar" başlıklı Aralık 2002 tarihli TÜSIAD raporunda Ek 8'e bakılabilir. Bu araştırma notunda kullanılan simülasyon modelinin temel varsayımının partilerin bir önceki seçimde ulusal oy oranlarının seçim çevrelerine dağılımının değişmeyeceği olduğunu belirtelim. Bu nedenle simülasyon modeli bu dağılımında meydana gelecek değişimlere bağlı olarak belirli ölçüde hata payı içermektedir. AKP'nin seçim çevreleri düzeyinde görece desteğinin çok az değişeceği varsayımı altında modelin hata payını AKP için  $\pm 7-8$  milletvekili olarak tahmin ediyoruz.

## 12 Haziran'ın muhtemel oy dağılımları

Halen çok sayıda kamuoyu araştırma şirketi 12 Haziran seçimlerinde başlıca 4 partinin (AKP, CHP, MHP ve BDP) alacakları oy oranlarını tahmin etmeye çalışıyor. Bu şirketlerin bir bölümü araştırmalarını kamuoyu ile paylaşırken diğer bölümü paylaşmamaktadır. İnternet'te yapılan bir tarama ile 6 kamuoyu araştırma şirketinin tahmin sonuçlarına ulaşabildik.<sup>4</sup> Bu sonuçlara göre başlıca 4 partinin en düşük ve en yüksek oy oranları tahminleri ile bu tahminlerin ortalamaları yüzde olarak Tablo 1'de verilmiştir.<sup>5</sup>

**Tablo 1 Oy oranları (tahmin)**

	En düşük	En yüksek	Ortalama
AKP	39,6	50,3	44,9
CHP	24,1	31,5	27,8
MHP	11,2	13,6	12,4
BDP	5,7	5,9	5,8

Bu araştırmalara ek olarak tahminlerini kamuoyu ile paylaşmayan, ancak sonuçları televizyondan yaklaşık rakamlar olarak açıklayan A&G ile ANAR adlı araştırma şirketlerinin tahmini sonuçları ile Mehmet Ali Birand'ın araştırma şirketleri arasında yaptığı sondajın sonuçlarının da bu aralıklar içinde kaldığını belirtelim.<sup>6</sup>

Bu oy dağılımlarını esas alarak 12 Haziran akşamı ortaya çıkacak yeni parlamentonun bileşimini tahmin etmeye çalışacağız. Bu tahminleri yapmak için yararlanacağımız simülasyon modelinin bağımsız milletvekillerinin sayısını tahminini kapsamadığını belirtelim. Bu nedenle Barış ve Demokrasi Partisi'nin (BDP) desteklediği bağımsız adayları tahmin etme işlemi belirli varsayımlar altında modelin dışında yapılarak sonuçlara eklenmek zorundadır. Bu bağlamda iki temel varsayım söz konusudur: 1) BDP'nin desteklediği adayların tahminen 30 tanesi seçilecektir. 2) Bu 30 milletvekilinin 24'ü AKP'den, 4'ü CHP'den, 2'sinin de MHP'den eksilecektir.<sup>7</sup>

## AKP iktidarının devam edeceği anlaşılıyor

AKP'nin parlamentoda çoğunluğu (275+) elde edip edemeyeceğini sınamak için birkaç farklı oy dağılım senaryosu düşünebiliriz. Bu senaryoların ilkinde oy dağılımının açıklanmış anket sonuçlarının ortalamaları olacağı varsayılmaktadır (Senaryo 1), İkinci senaryo olarak ise açıklanmış anket sonuçları içerisinde AKP'nin oy tahmininin en düşük olduğu anket sonucu seçilmiştir (Senaryo 2).

**Tablo 2 Anket tahminleri ve parlamento bileşimleri**

	AKP	CHP	MHP	BDP	Toplam
<b>Senaryo 1: Ortalama (%)</b>	44,9	27,8	12,4	5,8	90,9
<b>Milletvekili Sayısı</b>	314	152	54	30*	550
<b>Senaryo 2: En düşük AKP (%)</b>	39,6	31,5	12,7	5,7	89,5
<b>Milletvekili Sayısı</b>	280	185	55	30*	550

\* Model dışı belirleme. Bakınız dip not 5

<sup>4</sup> Bu şirketler, AKAM, Andy-ar, Konsensus, Metropoll, ORC ve Trend adlı kuruluşlardır.

<sup>5</sup> BDP için oy tahminini adı geçen altı şirketten 5'i yapmıştır. Bir şirketin tahmini yüzde 1,7'dir. Bu tahmin dikkate alınmamıştır.

<sup>6</sup> Taha Akyol'un CNN'de yaptığı Eğrisi Doğrusu adlı programın 10 Nisan tarihli yayınında A&G ile ANAR şirketlerinin geneli müdürlerinin yaptıkları sözlü açıklamalar. Mehmet Ali Birand 16 nisan tarihli yazısında "güven duyduğu" araştırma şirketlerinin tahminlerinin ortalamasını, AKP (45-47), CHP (28-30), MHP (10,5- 12) olarak veriyor.

<sup>7</sup> Bu iki varsayımın gerekçeleri şöyle özetlenebilir: 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinde DTP'nin desteklediği bağımsız adaylardan 21'i seçilmiştir. Kazanılan deneyim sayesinde BDP'nin 12 Haziran'da daha fazla bağımsız aday seçtirebileceği yaygın bir görüştür. Bu sayının 30 olmasını bekliyoruz. Simülasyon modeli mevcut 550 sandalyeyi barajı geçen üç büyük parti arasında paylaşıyor. BDP'nin seçtireceği 30 bağımsız milletvekilinin üç büyük partinin tahmin edilen milletvekili sayılarından düşülmesi gerekiyor. 30 milletvekilinin büyük bölümü Doğu ve Güney Doğu seçim çevrelerinden seçilecektir. Bu bölgeden seçilecek bağımsız milletvekillerinin tamamının bilinen nedenlerle AKP'nin sandalye sayısından düşülmesi gerekir. Kalan bölümü ise İstanbul gibi büyük seçim çevrelerinden seçilecektir. Bu seçim çevrelerinde kazanan bağımsız aday üç büyük partinin herhangi birinin en son seçilen milletvekilinin yerini alabilir. Bu koşullarda simülasyon sonuçlarını, AKP'den 24, CHP'den 4, MHP'den de 2 milletvekili eksiltiyle düzeltiyoruz. Bu ad hoc varsayımlar, simülasyon modelinin 1 nolu dip notta açıklanan hata payını 2-3 milletvekili artırabilir ya da eksiltilebilir. Ayrıca 12 Haziran'da da BDP'nin desteklediği bağımsızların dışında bir kaç bağımsız adayın daha seçilmesinin muhtemel olduğunu hatırlatalım.

Anketlerin tahmin ettiği oy dağılımlarının ortalaması (Tablo 1, Senaryo 1) dikkate alındığında simülasyon modeli AKP'nin milletvekili sayısını 338 olarak tahmin ediyor. Bu sayı 24 eksiltildiğinde (BDP'nin desteklediği bağımsızlar, Bkz dipnot 5) AKP'nin milletvekili sayısı 314'e düşüyor. AKP rahat bir çoğunluk sağlıyor. Açıklanmış anketlerin içinde AKP'nin en aleyhine olanı (Tablo 1, Senaryo 2) dikkate alındığında ise model AKP milletvekili sayısını 304 olarak tahmin ediyor. 24 bağımsız düşüldüğünde sayı 280'ine iniyor. Bu rakam, AKP için  $\pm 7-8$  olarak tahmin edilen model hata payının hemen hemen içinde kalıyor. Bu oy dağılımında da AKP'nin çoğunluğunu koruma ihtimalinin çok yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

Her ne kadar anketler AKP'nin parlamento çoğunluğunu koruyacağını gösteriyor olsa da, hangi oy dağılımından itibaren bu çoğunluğu yitirebileceğini araştırabiliriz. AKP'ye çoğunluğu kaybettiren üç oy dağılımı (senaryo 3, 4 ve 5) öngörüyoruz. Bu dağılımları, "sınır dağılımlar" olarak adlandırabiliriz. Bu üç dağılım Tablo 3'de yer alıyor. Bu dağılımların ilk ikisinde AKP'nin oy oranını Mart 2009 İl Meclisleri oy oranı olan yüzde 38'e çekiyoruz, eş anlı olarak da CHP ile MHP'nin hangi oy oranlarından itibaren AKP'nin çoğunluğu yitirdiğini araştırıyoruz (Tablo 3, senaryo 3 ve 4). Bu oy oranları CHP için yüzde 31-32, MHP için yüzde 15-14 çıkıyor. Bu oy dağılımları halen hiç bir anket tarafından öngörülmemektedir. AKP'nin en aleyhine olan tahmin bile bu partinin oy oranını yüzde 39,5 olarak vermektedir. Ayrıca CHP ile MHP'nin oy oranlarını bir arada yüzde 31-32 ve yüzde 14-15 olarak tahmin eden anket mevcut değildir.

AKP'nin oy çoğunluğunu yitirdiği üçüncü "sınır oy dağılımını" AKP'nin düşük ama anketlerin tahmin aralığı içinde kalan bir oranda oy aldığını varsayarak, CHP ve MHP'nin hangi oy oranlarından itibaren AKP'ye çoğunluğunu kaybettirdiklerini araştırabiliriz. Bu dağılımı simülasyon modeli AKP yüzde 40, CHP yüzde 32, MHP yüzde 15 olarak tahmin ediyor (Tablo 3, senaryo 5). Bu dağılımda AKP'nin oy oranı (yüzde 40) ortalama tahminin bir hayli altında kalsa da, anketlerin tahmin aralığının içindedir. Buna karşılık, CHP ile MHP'nin oy oranlarını birlikte yüzde 32 ve 15 olarak veren bir anket mevcut değildir. Ayrıca bu dağılımda AKP'nin milletvekili sayısının (271), modelin hata payı içinde kaldığını belirtelim. Senaryo 3, 4 ve 5'in bulgularının AKP'nin çoğunluğunu koruma ihtimalinin çok yüksek olduğuna dair ek kanıtlar teşkil ettiğini söyleyebiliriz.

**Tablo 3 AKP'nin çoğunluğunu yitirdiği sınır oy dağılımları**

	AKP	CHP	MHP	BDP	Toplam
<b>Senaryo 3 (%)</b>	38	31	15	6	90
<b>Milletvekili Sayısı</b>	268	182	70	30*	550
<b>Senaryo 4 (%)</b>	38	32	14	6	90
<b>Milletvekili Sayısı</b>	266	189	65	30*	550
<b>Senaryo 5 (%)</b>	40	32	15	6	93
<b>Milletvekili Sayısı</b>	271	181	68	30*	550

\* Model dışı belirleme. Bakınız dip not 5

### **AKP referandum çoğunluğuna erişebilir**

AKP'nin 330'un üzerinde milletvekili çıkarıp çıkaramayacağı 12 Haziran seçimlerinin kuşkusuz en kritik konusunu oluşturuyor. AKP hangi oy oranından itibaren bu referandum çoğunluğunu elde edebilir? Bu soruyu yanıtlamak için AKP'nin oyunu, hata payını da dikkate alarak, 330'u rahat geçecek şekilde arttırıyor, CHP ve MHP'nin oy oranlarını ise düşürüyoruz. Bu denemelerden Tablo 4'te yer alan iki oy dağılımını elde ediyoruz. Bu dağılımların özelliği nispeten zayıf CHP ve MHP varsayımlarıdır. Görüldüğü gibi AKP'nin referandum çoğunluğuna erişebilmesi için yüzde 48 oy alması, CHP'nin yüzde 25-26, MHP'nin ise yüzde 11-12 düzeyinde kalması gerekiyor. Modelin hata payı AKP'nin lehine gerçekleştiği ya da BDP'nin bağımsız milletvekili sayısı tahmin edilenin altına düştüğü takdirde AKP'ye yüzde 47 oyun da yetebileceğini belirtelim.

**Tablo 4 AKP'ye referandum çoğunluğunu veren oy dağılımları**

	AKP	CHP	MHP	BDP	Toplam
Senaryo 6 (%)	48	26	11	6	91
Milletvekili Sayısı	337	147	36	30	550
Senaryo 7 (%)	48	25	12	6	91
Milletvekili Sayısı	334	138	48	30	550

\* Model dışı belirleme. Bakınız dip not 5

Tablo 4'deki oy dağılımının gerçekleşme ihtimali nedir? Tablo 4'ün oy dağılımlarında AKP'nin oy oranı anketlerin ortalamasının 3 yüzde puan kadar üzerindedir. Bununla birlikte bu dağılıma yakın tahmin yapan anketler mevcuttur.<sup>8</sup> Bu bakımdan AKP'nin referandum çoğunluğuna erişme ihtimali vardır ama bu ihtimalin nispeten düşük olduğunu düşünüyoruz.

### AKP'nin anayasal çoğunluğu yakalama ihtimali çok düşük

AKP'nin anayasal çoğunluğu yakalama ihtimalini kestirebilmemiz için önce hangi oy dağılımlarının AKP'nin 367'yi aşan sayıda milletvekili çıkarmasını sağlayacağını belirlememiz gerekiyor. Bu dağılımları belirledikten sonra gerçekleşme ihtimallerini tartışabiliriz. AKP'nin anayasal çoğunluğu yakalayabilmesi için ilk akla gelen senaryo MHP'nin yüzde 10 seçim barajının altında kaldığı durumdur. Aksi takdirde AKP'nin bu yüksek çoğunluğu yakalayabilmesi için CHP ve MHP'nin beklentilerin bir hayli altında, AKP'nin ise bir hayli üzerinde oy alması gerekecektir. Bu farklı iki senaryo (senaryo 8 ve 9) Tablo 5'de yer alıyor.

**Tablo 5 AKP'ye anayasal çoğunluğu veren oy dağılımları**

	AKP	CHP	MHP	BDP	Toplam
Senaryo 8 (%)	48	24	9	6	87
Milletvekili Sayısı	373	147	0	30*	550
Senaryo 9 (%)	52	22	10	6	90
Milletvekili Sayısı	368	117	35	30*	550

\* Model dışı belirleme. Bakınız dip not 5

MHP'nin kıl payı barajı geçtiği senaryodan başlayalım (Tablo 5, Senaryo 9). AKP'nin 367'yi aşabilmesi için oy oranını yüzde 52'ye çıkarması gerekiyor. Ama bu yetmiyor. Aynı zamanda CHP'nin oy oranının da yüzde 22'ye gerilemesi gerekiyor. Böyle bir oy dağılımı sonuçları açıklanmış hiç bir anket tarafından öngörülmediği gibi, bu dağılıma yaklaşan anket de mevcut değildir. Kaldı ki bu yüksek oy oranında dahi AKP'nin anayasal çoğunluğu bir sandalye farkla geçtiğini tahmin ediyoruz. Bu marjinal fark modelin hata payının fazlasıyla içinde kalıyor. Dolayısıyla AKP'ye anayasal çoğunluğu veren böyle bir oy dağılımının gerçekleşme ihtimalini sifira yakın görüyoruz.

MHP'in kıl payı barajın altında kaldığı senaryoya gelince. Eğer MHP barajın altında kalırsa ve CHP yüzde 24 civarında oy alırsa, anayasal çoğunluğu yakalaması için AKP'ye yüzde 48 yetiyor (Tablo 5, Senaryo 8). Model AKP'nin milletvekili sayısını bu koşullarda 373 olarak tahmin ediyor. Eğer sürpriz bir şekilde MHP barajın altında kalacak olursa, bu oy dağılımının (AKP yüzde 48 – CHP yüzde 24) gerçekleşme ihtimalinin, MHP'nin barajı kıl payı geçtiği senaryoya kıyasla (AKP yüzde 52 – CHP yüzde 22) çok daha yüksek olduğu açıktır. Ancak bizim bilgimiz dahilindeki hiç bir anket MHP'nin yüzde 10'un altında kalacağını tahmin etmemektedir. Bu nedenle AKP'nin anayasal çoğunluğu yakalama ihtimalini çok düşük gördüğümüzü belirtelim.

### Sonuç

Mart sonu Nisan başı döneminde gerçekleştirilmiş olan anketlerin bulguları dikkate alındığında 12 Haziran seçimlerinin çıkaracağı parlamento bileşimi hakkında şu saptamalar yapılabilir:

<sup>8</sup> Andy-ar'ın 2 Nisan tarihli anketinin oy dağılım tahmini: AKP: % 48,2, CHP: % 26,8, MHP: %11,2. Metropoll'ün 25 Nisan tarihli oy dağılım tahmini: % 50,3, CHP: % 26,2, MHP: %13,2 (kararsızlar orantılı olarak dağıtıldıktan sonra ).

- 1- AKP'nin iktidarını koruması çok yüksek ihtimaldir.
- 2- AKP'nin referandum çoğunluğunu elde etme ihtimali vardır ancak bu ihtimal nispeten düşüktür.
- 3- AKP'nin anayasal çoğunluğu yakalama ihtimali çok düşüktür.

Bu saptamalar çerçevesinde yeni anayasanın yüksek ihtimalle AKP ile CHP arasında bir uzlaşmayı gerektireceği görülüyor. Bu gerekliliğin ötesinde, yeni anayasa'nın iki büyük parti arasında uzlaşma ile yapılması kuşkusuz aynı zamanda arzu edilir bir durumdur. Ancak iki büyük parti arasında uzlaşma olmadığı takdirde Türkiye'nin yeni bir anayasaya kavuşma ihtimali de oldukça düşüktür.